

РОЗДІЛ V. ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:373.3

Тетяна Дорошенко

Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»

ORCID ID 0000-0002-8751-421X

DOI 10.24139/2312-5993/2023.07/172-179

ПРИНЦИПИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ ТА КИТАЮ

У статті обґрунтовуються специфічні принципи удосконалення транскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як універсальної виховної системи, здатної оптимізувати процес особистісного розвитку студентів у складних умовах сучасного суспільного буття. Підкреслюється, що важливим завданням педагогічної науки є розробка системи мистецької освіти. На основі аналітико-синтетичного огляду та узагальнення проаналізовано особливості реалізації специфічних принципів удосконалення транскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах мистецьких і педагогічних вузів України та Китаю, а саме: пріоритету художності над науковістю, системності, єдності національного та загальнолюдського, єдності навчання та виховання, порівняльної трудомісткості кредитів, діагностичності організаційної динамічності, гнучкості і партнерства, прогностичності, технологічності, усвідомлення перспективи.

Ключові слова: *вчитель музичного мистецтва, принципи транскультурної підготовки, система мистецької освіти, фахові можливості, транскультурний підхід.*

Постановка проблеми. Дослідження останніх років у галузі загальної та мистецької педагогіки забезпечили новий погляд на сутнісні ознаки освітнього процесу ЗВО України і Китаю та вивчення тенденцій його розвитку. В умовах дії мультикультурного суспільства суттєвих зусиль потребує сприяння розвитку самобутності, самореалізації, самоорганізації майбутнього вчителя музичного мистецтва в досягненні транскультурної комунікації. Набула поширення концепція, за якою становлення особистості визначається не лише інформаційним змістом фахових предметів, але й тими смислами, що відкриваються суб'єкту в ході їх опанування. У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба в організації такої системи транскультурної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, що могла б забезпечити цілеспрямований процес розвитку самосвідомості майбутнього фахівця як необхідної умови готовності до виконання поставлених суспільством завдань. В. Орлов підкреслює, що «Сьогодення вимагає високоякісної підготовки фахівця, здатного до творчої професійної самореалізації та професійного

становлення як суб'єкта професійної діяльності гуманістичного спрямування» (Орлов, 2012, с. 136). У сучасному науково-освітньому просторі обґрунтовано концептуальні підходи до фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: *аксіологічний* підхід (О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, Л. Паньків, О. Рудницька, Г. Щербакова та ін.), гуманістичний (К. Завалко, М. Михайліченко, В. Орлов, О. Ростовський, Т. Смирнова та ін.), *культурологічний* (О. Горожанкіна, Н. Гришанович, Я. Сопіна, О. Щолокова та ін.), діяльнісної (О. Апраксина, А. Козир, В. Ражніков, В. Яконюк та ін.). Однак малодослідженим залишається питання реалізації транскультурного підходу та принципів навчання в умовах педагогічних університетів України і Китаю. Дослідженням підготовки вчителів музичного мистецтва займаються такі китайські науковці: Чжоу Юнь, Ван Лей, Тань Сяо, Ван Тяньці, Ян Ян, Яо Ямін.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні специфічних принципів транскультурної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в педагогічних університетах України і Китаю.

Виклад основного матеріалу. Болонський процес базується на засадах добровільності, полісуб'єктності, варіативності, гнучкості, відкритості, поступовості. Сутність його – не зміна базових основ національних систем освіти, а їх узгодження, взаєморозуміння, формування нової системи цінностей, норм і механізмів толерантного розвитку освіти в європейському просторі. У філософських дослідженнях, на думку В. Шинкарука, «поняття «принцип» розглядається як основоположна ідея, яка пронизує усю систему знання і субординує його» (Шинкарук, 1986, с. 525). Педагогічне навантаження поняття «принцип» має свою специфіку. Зокрема, принципом навчання називають одну з вихідних вимог до процесу навчання, яка впливає із закономірностей його ефективної організації. Сукупність принципів навчання складає певну систему вихідних, головних дидактичних, психолого-педагогічних, організаційно-методичних вимог до процесу навчання та виховання, виконання яких забезпечує достатню ефективність.

Важливим моментом перетворення в історії музичної освіти Китаю, зокрема в аспекті педагогіки, став період з другої половини ХХ століття - початку ХХІ століття. Вищу освіту майбутній вчитель музичного мистецтва може здобути, як в коледжі, інституті, так і в університеті та консерваторії. Проте варто зазначити, що терміни

навчання та освітні програми можуть виявити значні відмінності. Крім того, існують гнучкі навчальні програми, які дозволяють змінювати тривалість навчання, скорочуючи або подовжуючи її відповідно до потреб студента.

Отримавши ступінь бакалавра в університетах та консерваторіях, майбутні вчителі музики мають можливість працювати в навчальних закладах, де надається базова музична освіта. Після успішного завершення програми бакалаврату, вчителі музики можуть вирішити продовжити навчання, вступивши до магістратури. Ті, хто успішно складуть вступний іспит, також можуть розглядати можливість продовження навчання в аспірантурі.

Магістратура для майбутніх вчителів музичного мистецтва спрямована на підготовку кваліфікованих вчителів, які здатні працювати як у початкових, так і в середніх школах, і мають потенціал стати дослідниками у галузі музичної освіти. За бажанням, магістри-майбутні вчителі музики можуть надалі просуватися у науковому напрямку та отримати докторський ступінь. Професія вчителя музики стала поширеною в КНР, і музичні спеціальності відкриваються навіть у технічних університетах, що призводить до ситуації, коли випускники із ступенем бакалавра часто зіштовхуються із труднощами у пошуку роботи у своєму фахі. Також важливо враховувати, що випускники магістрів та докторів мають значно більше можливостей для успішного трудового самовираження в даній галузі.

Музична освіта Китаю відрізняється від європейської системи в кількох ключових аспектах:

Азійська музична традиція: Однією з основних відмінностей є вплив азійської музичної традиції в Китаї, яка включає в себе використання традиційних китайських інструментів, таких як ерху, гудок, джуджу та інші. Європейська система, у свою чергу, базується переважно на заході, на класичній європейській музиці, такій як бароко, класицизм і романтизм.

Спеціалізовані музичні школи: У Китаї існують спеціалізовані музичні школи, які виховують молодих музикантів з раннього віку, концентруючись на їхньому вирішенні одного виду мистецтва, такого як гра на класичному китайському інструменті. У Європейській системі освіти, де більше акценту робиться на загальній музичній освіті, студенти можуть бути більш універсальними і грати на різних інструментах або спеціалізуватися на різних жанрах.

Екзаменаційні системи: В Китаї існують суворі національні екзаменаційні системи для вибору найкращих молодих музикантів, які надають студентам можливість вступити в престижні музичні навчальні заклади. У Європейській системі зазвичай більше акценту робиться на власних здібностях і конкурсах для надходження в музичні університети.

Спеціалізовані програми: В Китаї існують спеціалізовані програми для розвитку талановитих музикантів, які включають в себе інтенсивний тренувальний процес та різні форми музичних конкурсів. Ці програми спрямовані на швидкий розвиток музичних навичок. У європейській системі навчання, підхід може бути менш інтенсивним і більше фокусуватися на теоретичній освіті.

Співпраця і вплив західної музики: Останнім часом китайська музична освіта все більше відкривається на вплив західної музики, включаючи класичну та сучасну музику. Ця інтеграція дозволяє студентам бути більш всебічно розвиненими і використовувати різні стилі в своєму виконанні.

В КНР існують кілька видатних вищих музичних навчальних закладів, які грають важливу роль у навчанні музикантів та розвитку музичної культури. Ось декілька із них:

Китайська академія музики (Chinese Conservatory of Music): Ця установа, розташована в Пекіні, є однією з найпрестижніших музичних закладів у Китаї та має високий рейтинг як внутрішньокитайському, так і на міжнародному рівні. Вона спеціалізується виключно на музичній освіті. Це дозволяє їй надавати вищу якість музичного навчання та поглибленого вивчення музичних дисциплін. Академія пропонує широкий спектр програм, включаючи виконання класичної музики (китайської та західної), сучасної музики, оперу, композицію та музичну теорію, хорову та оркестрову. Ця різноманітність дає студентам можливість обирати програму, яка відповідає їхнім інтересам та музичній меті. Навчальний заклад має розвинену інфраструктуру та обладнання – це сучасні навчальні заклади, концертні зали, студії запису та багато музичних інструментів. Унікальність Китайської академії музики полягає в комбінації її високої якості навчання, репутації та різноманітності програм, що надають студентам можливість глибоко вивчати музику в різних аспектах та розвивати свої музичні навички на високому рівні.

Шанхайська консерваторія (Shanghai Conservatory of Music):

Розташована в місті Шанхай, ця навчальна установа є однією з найбільших і найбільш впливових музичних закладів у Китаї. На відміну від Китайської академії музики, що спеціалізується на виконанні класичної музики, Шанхайська консерваторія має велику репутацію в галузі опери та сучасної музики. Вона також пропонує різноманітні програми з класичної музики, музичної теорії і композиції.

Шеньянський консерваторія (Shenyang Conservatory of Music):

Розташована в місті Шеньян, ця установа славиться своєю програмою з виконання китайської класичної музики, зокрема на інструментах, таких як ерху та піпа. Вона також пропонує програми з виконання західної класичної музики. Зміст освіти у консерваторії включає в себе програми з вивчення етнічних музичних традицій, що допомагають студентам розширювати свої знання про різні музичні культури.

Гуанчжоуська консерваторія (Guangzhou Xinghai Conservatory of Music): важлива музична установа, яка має свої унікальні особливості та значний внесок у музичну культуру Китаю. Однією з визначальних рис консерваторії є акцент на західній музиці. Вона славиться своєю програмою з виконання класичної західної музики, включаючи оперу, симфонічний оркестр тощо.

Консерваторія активно співпрацює з міжнародними музикантами і організаціями. Це надає студентам можливість навчатися у визнаних західних виконавців та викладачів. Гуанчжоуська консерваторія проводить різні музичні фестивалі та концерти, що пропонують студентам можливість виступати та показувати свої музичні здібності широкій глядацькій аудиторії. У консерваторії також існують програми з вивчення сучасної музики та експериментальних жанрів, що допомагає студентам розширювати власні музичні горизонти.

Важливим центром для молодих митців і виконавців, які прагнуть розвивати свої таланти та отримати високоякісну мистецьку освіту є **Гонконгська академія мистецтв (Hong Kong Academy for Performing Arts):** Ця академія спеціалізується виключно на мистецтві та виконавстві, надаючи високоякісну освіту у галузі музики, театру, танцю та кінематографії. Навчальний заклад привертає висококваліфікованих викладачів та професіоналів зі світовими досягненнями в своїх галузях. Деякі викладачі є відомими артистами і виконавцями. Академія акцентує увагу на практичному навчанні.

Студенти беруть участь у виставах, концертах, кіно- та театральних постановках, щоб отримати реальний досвід та показати свої таланти.

Серед стратегічних принципів, сформульованих у нормативних державних документах щодо політики мистецької освіти України і Китаю, чітко можна визначити принципи: *демократизації* мистецької освіти; *пріоритетності* освіти як процесу трансляції соціально значущого культурного досвіду людства; *гуманізації*; *гуманітаризації* як антропологічної орієнтації освітнього змісту; *національної спрямованості освіти*, її вкоріненні у національний ґрунт.

Сформулюємо специфічні принципи транскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва України і Китаю, необхідні для процесу вдосконалення мистецької освіти у педагогічних університетах України і Китаю.

Специфічність процесу транскультурної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва полягає у пріоритетності принципу *художності* у викладанні мистецьких дисциплін над загальнодидактичним принципом *науковості*. Формули «викладати мистецтво як мистецтво» і «говорити з вихованцями мовою самого мистецтва» означають зміну пріоритетів. На думку Г. Падалки, – «Формування духовного світу людини, закономірності гармонізації життя, забезпечення природного входження до соціального середовища складають нині особливо важливий предмет наукових пошуків» (Падалка Г., 2008, с.7).

Принцип системності забезпечує висвітлення гуманітарного знання у розмаїтті взаємовідносин та взаємозв'язків усіх його складових частин, у зв'язках з досягненнями гуманітарних, природничих, технічних, технологічних наук. Цей принцип забезпечує цілісність гуманітарної освіти як єдиного комплексу спеціалізованого знання про суспільство, державу, людину, культуру, мистецтво з уроками історії, поступом цивілізації.

Принцип єдності національного та загальнолюдського спрямовує транскультурну підготовку на об'єктивне висвітлення особливого і загального в історії та культурі народів світу, сприяє усвідомленню долі, історичної місії свого народу, вивченню і висвітленню рідної історії та історії інших країн, застерігає навчально-виховний процес від нігілістичних збочень, нехтування надбаннями світової та національної гуманітаристики.

Принцип єдності навчання та виховання віддзеркалюється у тлумаченні транскультурної підготовки як інструменту освоєння

соціальних та культурних процесів у мінливому середовищі буття, у цілісності усіх форм навчально-виховного процесу ЗВО.

Принцип *порівняльної трудомісткості кредитів* полягає в досягненні кожним студентом встановлених ECTS норм, які забезпечують академічну мобільність студентів, державне й міжнародне визнання результатів освіти на конкретних етапах виконання студентом індивідуального навчального плану.

Принцип *організаційної динамічності* зорієнтований на забезпечення можливостей зміни змісту навчання з урахуванням динаміки соціального замовлення і потреб ринку праці.

Принцип *діагностичності* передбачає забезпечення можливості оцінювання рівня досягнення та ефективності завдань транскультурної підготовки, сформульованих і реалізованих в системі мистецької освіти.

Принцип *гнучкості та партнерства* – полягає в побудові системи мистецької освіти так, щоб зміст навчання та шляхи досягнення цілей освіти та транскультурної підготовки відповідали індивідуальним потребам та можливостям студента.

Принцип *прогностичності* полягає у встановленні стійких зв'язків змісту мистецької освіти з науковими дослідженнями.

Принцип *технологічності* – передбачає використання ефективних педагогічних й інформаційних технологій, що сприяє якісній підготовці фахівців з вищою освітою та входженню в єдиний інформаційний та освітній простір.

Принцип *усвідомлення перспективи* означає створення умов для глибокого розуміння студентом мети та завдань мистецької освіти і транскультурної підготовки, а також можливості успішного досягнення поставленої мети.

Висновки дослідження і перспективи подальших досліджень. Таким чином, у модернізації транскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва важливо враховувати функціональні аспекти знання про цінності в системі суспільно-практичної освітньої діяльності. Зміст цінностей висвітлює специфічні принципи мистецької освіти для подальшого її удосконалення. Вони розкривають характер існування та функціонування основ гуманітарної освіти, що відповідають сучасному розумінню цивілізованого суспільства.

Перспективи вивчення розглянутої проблеми полягають у визначенні та теоретичному обґрунтуванні процесу формування

художньої картини світу майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі транскультурної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко, В. П., Андрущенко, Т. В., Савельєв, В. Л. (2014). *Конституціоналізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір*. Київ: МП «Леся» (Andrushchenko, V. P., Andrushchenko, T. V., Saveliev, V. L. (2014). *Constitutionalization of the educational space of Europe: an axiological dimension*. Kyiv: MP "Lesya").
- Орлов, В. Ф., Фурса, О. О., Баніт, О. В. (2012). *Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін*. Київ: Едельвейс. (Orlov, V. F., Fursa, O. O., Vanit, O. V. (2012). *Pedagogical skill of a teacher of art disciplines*. Kyiv: Edelweiss).
- Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)*. Київ: Освіта України. (Padalka, G. M. (2008). *Art pedagogy (Theory and teaching methods of art disciplines)*. Kyiv: Education of Ukraine).
- Реброва, О. Є. (2012). *Методологічні основи педагогічної ментальності: культурологічний та професійний аспекти*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. (Rebrova, O. E. (2012). *Methodological foundations of pedagogical mentality: cultural and professional aspects*. Kyiv: NPU named after M. P. Dragomanov).
- Філософський словник* (1986) / за ред. В. І. Шинкарука. Київ: УРЕ. (*Philosophical dictionary* (1986) / edited by V. I. Shinkaruk. Kyiv: URE).
- Чжоу, Юнь. (2017). Історичні передумови та сучасні тенденції розвитку музично-педагогічної освіти в КНР. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 55 (108), 18-24. (Zhou, Yun. (2017). Historical prerequisites and modern trends in the development of music and pedagogical education in the People's Republic of China. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, 55 (108), 18-24).

SUMMARY

Doroshenko Tetiana. Principles of improving the transcultural training of future teachers of music art in the conditions of pedagogical universities of Ukraine and China.

The article substantiates the principles of improving the professional training of future music teachers as a universal educational system capable of optimizing the process of personal development of students in the difficult conditions of contemporary social life. It is emphasized that the important task of pedagogical science is the development of the system of artistic and pedagogical education of future music teachers. On the basis of analytic-synthetic review and generalization, the peculiarities of the implementation of specific principles for improving the professional training of future music teachers in the conditions of the credit-modular system of education are analyzed, namely: the priority of artistry over science, the system of innovation, the unity of the national and universal, the unity of education and upbringing, the comparative labor intensity of credits, the diagnostic of organizational dynamism, the flexibility and partnership, the prognostication, the technology, the awareness of perspective.

Key words: *teachers of musical art, principles of improving of the transcultural training, system of the art education, the professional opportunities, the transcultural approach.*